

Nacionalni dijalog za zapošljavanje mladih: Novi pristupi, novi izazovi

Saradnjom do unapređenja položaja mladih

U poslednjih nekoliko godina preduzeto je više različitih mera sa ciljem podsticanja zapošljavanja mladih. I dalje se intenzivno radi na osavremenjivanju obrazovnog sistema, podsticanju preduzetništva, usklađivanju ponude tržišta radne snage sa potrebama privrede, razvoju inovacija, osnivanju socijalno odgovornih zadruga i socijalnih preduzeća, dokvalifikacijama i prekvalifikacijama mladih i mnogim drugim merama u cilju povećanja zaposlenosti ove populacije. Tokom „Nacionalnog dijaloga za zapošljavanje mladih: Novi pristupi, novi izazovi“, učesnici/ce konferencije razmenili su iskustva i poruke iz svog dosadašnjeg rada u ovoj oblasti i izneli preporuke za dalji rad zasnovane na uspešnim primerima iz prakse iz Srbije i Evrope.

Stopa nezaposlenosti mladih je svuda u svetu viša od stope nezaposlenosti opšte populacije. Razlozi zbog kojih su mladi teže zapošljiva kategorija su raznovrsni, od nedostatka kvalitetnih poslova, prethodnog radnog iskustva do neusaglašenosti njihovih veština i znanja sa potrebama savremene ekonomije. U Srbiji su u septembru 2017. godine u ukupnom broju nezaposlenih lica 22,5 odsto činile osobe starosti između 15 i 29 godina. Broj nezaposlenih mladih osoba se na ovim prostorima smanjuje već godinama ali je i dalje značajno veći od evropskog proseka ali i ostatka populacije u Srbiji. Vlada Republike Srbije zajedno sa partnerima iz tog razloga intenzivno rade na unapređenju položaja mladih, a o efektima

sprovedenih programa i mera govorilo se na događaju „Nacionalni dijalog za zapošljavanje mladih: Novi pristupi, novi izazovi“ održanoj 1. novembra u Beogradu, u prepunoj sali pozorišta „Madlenijanum“.

Nacionalni dijalog pokrenut je pre dve godine u okviru projekta Nemačke razvojne saradnje „Podsticanje zapošljavanja mladih“ koji sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ u saradnji sa Ministarstvom omladine i sporta. Ove godine dijalog je organizovan uz podršku Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije koji sprovodi švajcarski program „Znanjem do posla“, u kome učestvuju i Ministarstvo rada, zapošljavanja, boračkih i socijalnih pitanja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, a na lokalnom nivou IP/NIRAS. Reč je o četvorogodišnjem partnerskom programu Vlade Švajcarske i Vlade Srbije sa ciljem smanjenja nezaposlenosti mladih i podsticanja društvenih inovacija u ovoj oblasti.

Tokom ovogodišnjeg dijaloga predstavljeni su dosadašnji rezultati relevantnih aktera u Srbiji i različite aktivnosti u cilju poboljšanja položaja mladih. Učesnici/ce su imali priliku

i da se upoznaju sa primerima dobre prakse u oblasti inkluzivnog zapošljavanja u Austriji, kao i sa novim konceptima u oblasti društvenih inovacija koje podstiču zapošljavanje mladih u Evropi.

U fokusu konferencije bili su paneli na kojima su detaljnije predstavljena uspešna iskustva u primeni novih ili unapređenju postojećih modela zapošljavanja: podsticaj preduzetništvu i (samo)zapošljavanju kroz razvoj habova, osnivanje socijalno odgovornih zadruga i socijalnih preduzeća, obuke mladih za poznatog poslodavca i tržište rada, inovativni modeli partnerstva javnog, privatnog i civilnog sektora, kao i novi pristup u planiranju zapošljavanja na lokalnom i regionalnom nivou. Takođe, istaknuto je i partnerstvo dva velika donatora, Savezne Republike Nemačke i Švajcarske Konfederacije, koja pružaju podršku Srbiji u izgradnji demokratskog, inkluzivnog društva i moderne ekonomije, konkurentne na evropskom i svetskom tržištu. Nemačka razvojna saradnja i Švajcarska

agencija za razvoj i saradnju (SDC) intenzivno sarađuju u oblasti obrazovanja, na primer na uvođenju elemenata dualnog/kooperativnog obrazovanja, ali i na suzbijanju siromaštva i stvaranju mogućnosti za održivi ekonomski razvoj na ovim prostorima.

Rezultati mera za povećanje zapošljivosti mladih

Na početku Nacionalnog dijaloga, ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Zoran Đorđević, istakao je, između ostalog, da „najveći broj nezaposlenih mladih u Srbiji ima srednje ili osnovno obrazovanje, i nedovoljno veština i znanja potrebnih savremenoj ekonomiji. Iz tog razloga, moramo modernizovati naš prosvetni sistem uz pomoć privrede. Osim toga, potrebno je podstaći i razvoj preduzetništva mladih, koje može biti nosilac našeg daljeg razvoja“. On je naglasio da su mladi u fokusu sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za zapošljavanje, zajedno sa drugim ranjivim grupama na tržištu rada, poput romske populacije i osoba sa invaliditetom. Ministar Đorđević je naveo i da se, zajedno sa partnerima, trenutno radi

na finalizaciji Nacionalnog akcionog plana zapošljavanja za narednu godinu.

Kao jedan od najbrže rastućih sektora u oblasti zapošljavanja naveo je IT sektor, koji se progresivno razvija i nudi visoko plaćena radna mesta. Trenutno ovaj sektor u Srbiji zapošljava oko 20.000 ljudi, a očekuje se da bi u narednih nekoliko godina taj broj mogao da naraste i na 50.000.

Ocenu ministra za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja da digitalizacija i razvoj modernih tehnologija pružaju značajan potencijal za zapošljavanje, potvrdio je i Nenad Popović, ministar za inovacije i tehnološki razvoj. On je istakao da Vlada Republike Srbije

aktivno radi na stvaranju ambijenta za razvoj inovacija i inovacionog preduzetništva.

Ministar za inovacije i tehnološki razvoj je naveo još jedan od prioriteta Vlade Srbije - razvoj ženskog preduzetništva. „U tome ćemo imati podršku naših partnera kao što su Institut Evropske unije za inovacije i tehnologije, Svetska banka, EBRD i čitav niz zemalja. Želimo da pomognemo preduzetnicama konkretnim akcijama i specifičnom podrškom, usmerenom na razvoj njihovih inovacionih i kreativnih potencijala”, rekao je Popović.

I mladima je potrebna podrška da realizuju svoje poslovne i kreativne ideje, rekao je ministar za inovacije, podsećajući da brojne institucije u Srbiji pružaju mladima mogućnosti za razvoj njihovih potencijala, počev od Istraživačke stanice Petnica pa sve do brojnih inkubatora i habova koji im omogućavaju i materijalnu ali i logističku podršku.

Vlada Srbije sa Nemačkom, koja je ujedno i najveći bilateralni donator, intenzivno sarađuje na kreiranju ambijenta za unapređenje

položaja mladih. Do sada je Nemačka investirala više od 1,7 milijardi evra u poboljšanje ekonomskih i životnih uslova u Srbiji. U septembru 2017. godine dve države potpisale su Zapisnik o međuvladinim pregovorima o razvojnoj saradnji, odnosno sporazum kojim je predviđeno da će Srbija za projekte dobiti još oko 40 miliona evra, podsetio je ambasador Savezne Republike Nemačke u Srbiji, njegova ekselencija Aksel Ditman. On je naveo da je Nemačka razvojna saradnja doprinela unapređenju položaja mladih, među kojima je stopa nezaposlenosti gotovo dvostruko veća nego u opštoj populaciji. Nekoliko projekata Nemačke razvojne saradnje do sada je radilo na unapređenju zapošljivosti mladih: Profesionalna orijentacija, Reforma stručnog obrazovanja, Podsticanje zapošljavanja mladih, Podrška razvoju privatnog sektora, itd.

Ditman je naglasio važnost usklađivanja potreba privrede i mladih ljudi koji su ili u procesu školovanja, ili u tranziciji između obrazovanja i posla. Ambasador je ocenio da je Vlada Srbije imala sluha za ovakve ideje i da je veoma ozbiljno pristupila modernizaciji obrazovnog siste-

ma. „Mi ćemo sa svojim partnerima nastaviti da radimo na promovisanju dobrih primera i uspešnih praksi”, istakao je Ditman i najavio da će uskoro biti formirana institucija koja će pružati podršku razvoju startap preduzeća u Srbiji.

Ursula Lojbl, direktorka Švajcarske kancelarije za saradnju u Srbiji, saglasila se sa prethodnim govornicima i dodala da ne treba zaboraviti značaj učešća privrede u projektima poput navedenih. Ona je istakla zajedničke uspehe Švajcarske, Austrije i Nemačke u uvođenju elemenata dualnog obrazovanja u srednje stručne škole u Srbiji. Trenutno je u obrazovanje učenika/ca po ovom sistemu uključeno preko 200 kompanija, 60 škola i više od 2.000 učenika/ca, koji se školuju za 19 obrazovnih profila. Oni teorijsku nastavu pohađaju u školskim klupama, a praktičnu u preduzećima uz pomoć adekvatno obučanih mentora/ki. Švajcarska kancelarija u Srbiji je uložila 15,5 miliona franaka u program „Znanjem

do posla“ koji se od 2015. godine realizuje u saradnji sa Timom za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Ministarstvom omladine i sporta.

Da pomenuti programi daju doprinos unapređenju položaja mladih u Srbiji pokazuju i podaci: 2013. godine nezaposlenost mladih iznosila je 39,8%, a 2016. godine 28,5%. Ovo je na konferenciji istakla Snežana Klašnja, pomoćnica ministra za omladinu i sport Vlade Republike Srbije. „Uprkos smanjenju stope nezaposlenosti mladih za više od 11 procentnih poena, niko od glavnih aktera na ovom polju ne sme biti zadovoljan dok nezaposlenost mladih ne padne na jednocifrenu brojku“, poručila je Klašnja okupljenima i iznela da naredne mere i programi moraju biti podjednako uspešni, pa i uspešniji od dosadašnjih.

Šansa za mlade je šansa za društvo

Mlade osobe su po svojoj prirodi preduzetne a istraživanja pokazuju da 40% onih koji planiraju da započnu svoj biznis istovremeno žele da on ima svrhu, da bude društveno koristan, istakao je Piter Vandor, profesor Bečkog univerziteta za ekonomiju i biznis. On je predstavio i nekoliko veoma uspešnih projekata iz socijalnog preduzetništva: jedan od njih je proizvodnja proteza za decu pomoću 3D štampača, gotovo potpuno funkcionalnih udova koji pomoću kompleksnih senzora oponašaju rad ruku i nogu.

Vandor je poručio mladima da ne odustaju od svojih dobrih ideja, a privredi i društvu da ne odustaje od svoje omladine. „Kada su u najboljim godinama za stvaralaštvo mladima treba pružiti mogućnost da se ostvare, da steknu iskustvo i samopouzdanje koje će im kasnije pomoći da doprinose zajednici u kojoj žive“, rekao je Vandor. Na taj način se, smatra on, može regulisati i problem odliva mozgova, ali i svuda prisutna visoka nezaposlenost mladih.

Dobri primeri iz prakse

Tokom konferencije održana su dva panela: „Novi modeli zapošljavanja mladih: šta funkcioniše i kako?“ i „Zapošljivost mladih: od kratkoročnih do dugoročnih rešenja“. Panelisti i publika su aktivno učestvovali u diskusijama o dosadašnjim efektima mera i modela za zapošljavanje mladih, ali i o koracima koje bi trebalo preduzeti u budućnosti.

Poruke o velikom ekonomskom potencijalu mladih najbolje su ilustrovali primeri iz prakse. Da nove generacije umeju da iskoriste pruženu šansu pokazao je dokumentarni film pod nazivom „Biram da se pokrenem“ o uspešnim mladima u svojim profesijama ili u onima za koje su se naknadno obrazovali.

Jedna od pomenutih uspešnih mladih preduzetnica je i Maja Stojiljković, diplomirana pravica koja je u nedostatku kapitala da otvori kancelariju, odlučila da počne da se bavi pčelarstvom. Uz savetodavnu i materijalnu pomoć projekta nemačke razvojne saradnje „Podsticanje zapošljavanja mladih“, uspeła je da razvije ovaj biznis.

Tokom panela „Novi modeli zapošljavanja mladih: šta funkcioniše i kako?“, ona je ohrabrila prisutne mlade da se upuste u preduzetničke poduhvate. Na njen predlog nadovezala se Zoja Kukić, objasnivši kako je zajedno sa kolegama uspeła da razvije Startit Centar, organizaciju koja pruža podršku razvoju startup-ova.

Dejan Mitić (Udruženje za lokalni razvoj Kamenica) i ekspertkinje Aleksandra Vladislavljević i Stanislava Vidović su tokom ovog panela diskutovali i o karakteristikama mladih koje ih bitno razlikuju od generacija koje su odrasle i školovale se pre širenja brzog Interneta i digitalizacije. Današnje devojke i mladići su informaciono pismeni i predani poslu, ali još uvek nisu dovoljno ohrabreni da se u većem broju upuštaju u preduzetništvo. Panelisti/kinje su takođe uočili i potrebu za pružanjem podrške ranjivim grupama i diskriminisanim mladim osobama, koja se može realizovati kroz socijalna preduzeća i zadruge.

Međutim, podrška mladima mora odgovarati njihovim stvarnim potrebama i specifičnostima. „Nisu svi mladi isti“, zaključak je ovog panela. Različitim uzrocima nezaposlenosti treba pristupiti na različite načine, u zavisnosti od konteksta. Preporuka sa ovog panela je da se u proces unapređenja sopstvenog položaja uključe mladi i da se zajedno sa njima ispituju najefikasnije metode za uklanjanje uzroka nezaposlenosti.

Udruživanje je ključno za uspeh ovog poduhvata i, svi akteri koji su zainteresovani za podsticanje zapošljavanja mladih treba da zajedno rade na ostvarivanju cilja, uz otvorenost za društvene inovacije.

Tokom drugog panela pod nazivom „Zapošljivost mladih: od kratkoročnih do dugoročnih rešenja“ Bogdan Vasić (polaznik obuke za zavarivače), Goran Kostić (Alfa Plam), Vladimir Marinković (Sunce Marinković), Rajka Babić (Tehnička škola Obrenovac), Marija Stojadinović (Razvojni biznis centar Kragujevac), Bojana Mladenović (Grad Šabac) i Dragica Ivanović (Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja), izlagali su efekte dosadašnjih programa i mera preduzetih u cilju zapošljavanja mladih.

Istaknuti su efekti saradnje škola i privrede u cilju pružanja praktičnih znanja mladima u oblastima koje su tražene na tržištu rada, karijernog vođenja i savetovanja kroz koje mladi mogu da realizuju svoje talente i veštine, ali i dobri primeri kako lokalne samouprave i same mogu mnogo učiniti na podsticanju za-

pošljavanja. Konkretno, Grad Šabac je osmislio efikasan akcioni plan zapošljavanja koji uzima u obzir potrebe lokalnih privrednika, ali i mogućnost obrazovnog sistema da poslodavcima ponudi kvalifikovane kandidate za posao. Da bi pomenute mere za podsticanje zapošljavanja mladih imale sveobuhvatniji karakter potrebno je da se, u okviru mogućnosti, zajedno angažuju lokalne samouprave, privreda i prosveta. U skladu sa ovim ciljem neophodno je nastaviti dijalog svih ključnih aktera u oblasti zapošljavanja mladih, jer se jedino na taj način može steći celokupna slika o potrebama (bilo privrede, pojedinih poslodavaca ili mladih), kontekstu u kome se te potrebe javljaju i načinima za zadovoljenje tih potreba. Potrebno je i razviti mehanizme koji omogućavaju kontinuiranu i nesmetanu „apsorpciju“ inovativnih i delotvornih pristupa u zapošljavanju mladih iz pojedinačnih slučajeva na nacionalni i lokalni nivo. Dosadašnji uspesi individualnih inicijativa za zapošljavanje mladih mogu stručnoj javnosti poslužiti kao smernice kako unaprediti položaj ove populacije, a poslodavcima i nezaposlenim mladima kao ohrabrenje u nastojanjima da ostvare svoje zamisli.

Preporuke za dalje aktivnosti

Učesnici/ce dijaloga su se saglasili u pogledu budućih aktivnosti koje su definisane u okviru nekoliko ključnih preporuka. Zaključeno je kako je neophodno nastaviti dijalog o konkretnim aktivnostima, koje svako od aktera okupljenih u ovoj inicijativi treba da preduzme u svojoj nadležnosti, s ciljem da se dođe do zajedničkih i primenjivih rešenja koja će podstaci zapošljavanje mladih, a time i održivi i inkluzivan ekonomski rast.

Dogovoreno je i da se detaljnije razmotri na koji način dosadašnji dobri primeri u praksi mogu da se pretoče u konkretne mehanizme koji će omogućiti da se delotvorni pristupi u zapošljavanju mladih uspešno integrišu u lokalne i nacionalne programe.

I konačno, istaknuta je potreba da se zajedničkim snagama što više promovišu uspešni primeri zapošljavanja mladih, kao inspiracija i ohrabrenje drugima da se aktivno uključe u programe koji mogu poboljšati ekonomsku poziciju mladih, ali i njihovu društvenu aktivnost i uticaj na donošenje odluka o budućem razvoju zemlje.

Tokom „Nacionalnog dijaloga za zapošljavanje mladih: Novi pristupi, novi izazovi“ mogao se čuti i glas onih kojih se ova tema najviše i tiče. Bogdan Vasić je mladi čovek koji je završio obuku za zavarivače i dobio posao u Institutu Goša. Njegova tek probuđena strast za ovim zanimanjem podstakla ga je da se dalje usavršava, te je u međuvremenu postao instruktor zavarivanja. Svoja dosadašnja iskustva i zadovoljstvo izбором nove karijere on je podelio sa prisutnima u Madlenijanumu. Njegova priča je samo jedna od mnoštva uspešnih koje su proizašle iz pomenutih projekata Vlade Srbije, Nemačke razvojne saradnje i Švajcarske agencije za razvoj i saradnju.

Tokom konferencije „Nacionalni dijalog za zapošljavanje mladih“ predstavljena su i dva primera kvalitetnih i dobro realizovanih socijalnih inicijativa: časopis Lice ulice koji direktno finansijski pomaže marginalizovane grupe stanovništva i poduhvat zapošljavanja povratnika iz azila u Evropskoj uniji. Svoja iskustva predstavila je i Liza Maria Somer (Social Impact Award), mlada preduzetnica iz Beča, koja je prvo radila u oblasti obrazovanja, a potom osnovala socijalno preduzeće za zapošljavanje migranata i njihovu integraciju u društvo.

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

„Podsticanje zapošljavanja mladih“
Nemanjina 4/V
11000 Beograd
Srbija

T +381 11 26 43 155
F +381 11 24 15 928
E giz-yep@giz.de
I www.giz.de
I www.odskoledoposla.org